

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ

УДК 37.013.42:364.4

DOI: 10.32342/2522-4115-2022-2-24-9

С.В. САПОЖНИКОВ,

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи, Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)

А.О. ТЕПЛИЦЬКА,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри природничо-наукової підготовки, ПУ «Вищий навчальний заклад «Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут «Бейт-Хана» (м. Дніпро)

НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ ДО СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Статтю присвячено аналізу науково-практичних підходів (системного, технологічного; педагогічної взаємодії, співробітництва та співтворчості; особистісно-діяльнісного; змістово-процесуального; задачного; діалогічного; компетентісного; індивідуально-диференціального; імітаційно-ігрового) до формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами.

У публікації стверджується, що однією з основних цілей організації освітнього процесу у закладах вищої освіти України, що здійснюють професійну підготовку фахівців соціономічної сфери, є формування їх готовності до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами. Із цієї точки зору, освітній процес в українській вищій школі має забезпечити створення культури знань, освіченості серед студентів, який сприятиме розвитку в них бачення соціальних стратегій, побудову перспектив особистісного зростання і професійного становлення. Формування в майбутніх спеціалістів основних конструктивних: компетентності, компетенцій і професійних якостей їх особистості є неможливим без індивідуалізації навчального процесу у вищій школі. У статті констатується, що інтеграція презентованих вище науково-практичних підходів до формування готовності майбутніх фахівців до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами в системі вищої освіти України реалізується в практичній діяльності через обрання відповідних до змісту завдань, підбір методів, прийомів, форм і засобів навчання. Саме їх застосування в освітньому процесі стане значним потенціалом для підвищення ефективності навчання у закладах вищої освіти України і, особливо, у формуванні готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами, їх логічного мислення та інтуїції.

У статті наголошується, що головним завданням сучасного навчання і виховання у системі вищої освіти є розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців, здатних до перетворення соціуму і створення нових форм суспільного життя, нестандартного виконання власних професійних функцій.

Ключові слова: майбутні фахівці соціономічної сфери, формування готовності, система вищої освіти, соціальна підтримка, діти з особливими потребами, підхід.

Постановка проблеми. Пріоритетним завданням сучасної системи вищої освіти України є розвиток творчого потенціалу майбутнього фахівця, здатного до перетворення соціуму та створення нових форм суспільного життя, нестандартного виконання власних професійних функцій. Реалізація цього завдання потребує від науко-

во-педагогічних працівників сучасних вишів країни розуміння методологічних і психолого-педагогічних аспектів навчальної, науково-дослідної та трудової діяльності, логіки навчальних дій з розвитку продуктивних здібностей особистості студента.

При цьому формування майбутнього фахівця передбачає насамперед опору на саморозвиток задатків і творчого потенціалу індивіда, що потребує створення для цього відповідних умов, які забезпечують здобуття нового знання, його збереження і використання за функціональним призначенням, що не вичерпується тільки пізнавальним аспектом. Природно, що сучасна організація професійної підготовки майбутнього фахівця має будуватися не тільки за логікою предмета, а й за логікою майбутньої фахової діяльності. Це означає постійну роботу з людьми та безпосереднє спілкування у процесі професійної діяльності з метою здійснення ділових безпосередніх або опосередкованих контактів, зокрема надання того чи тіншого виду допомоги людині або групі людей.

Отже, необхідною умовою якісної підготовки фахівця соціономічної сфери є формування його здатності до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами. Але, на жаль, сьогодні змістовий компонент вітчизняної вищої школи більш орієнтований на формування у майбутнього фахівця застарілого стереотипу очікування «батьківської опіки» з боку держави і суспільства. Це є однією з причин відсутності до адекватної самооцінки й мотивації і здатності до активної власної професійної діяльності, неспроможності до адекватної самооцінки й самореалізації. Водночас інтенсивний розвиток сучасних технологій, авторських шкіл, альтернативних інформаційно-комунікативних систем потребує підготовки фахівця дослідницького характеру, активного, здатного до наукового пошуку як основи його професійного саморозвитку й самореалізації.

Аналіз останніх досліджень. На початку XXI ст. окремі аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до професійної діяльності стали предметом наукових розвідок за такими напрямками, як: підготовка фахівців соціономічних професій до проектування професійної діяльності [О.О. Біла, 2014]; технологія формування конфліктологічної культури фахівців соціономічних професій [Т.Р. Браніцька, 2018]; теоретико-методологічні засади застосування інноваційних технологій у підготовці фахівців соціономічних професій у вищій школі [Л.В. Буркова, 2011]; теорія і методика професійної підготовки до розв'язання конфліктів у професійній діяльності [С.М. Калаур, 2018]; теорія і практика формування професійної надійності майбутніх спеціалістів соціономічної сфери діяльності [В.В. Корнєщук, 2010]; теорія і методика формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій [О.Ю. Пришляк, 2021] та ін.

Водночас, незважаючи на інтенсивні різнопланові наукові розвідки, проблема професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери залишається недостатньо дослідженою, зокрема не повною мірою розкрито науково-практичні підходи до формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами.

Метою статті є спроба визначення та аналізу науково-практичних підходів до формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами.

Згідно з метою було поставлено таке **завдання**: висвітлити та проаналізувати існуючі науково-практичні підходи до формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміст, структура і функції вищої освіти в Україні реалізуються в цілісному навчальному процесі. Системний підхід до формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами сьогодні є досить новою освітньою стратегією.

Аналіз наукових праць, практики підготовки фахівців у закладах вищої освіти дозволив визначити особливості науково-практичних підходів до формування професійних компетентностей майбутніх фахівців. Сучасні вітчизняні науковці [Т.Р. Браніцька, 2018; А.В. Глузман, 1998; Л.В. Кондрашова, 2007] виокремлюють такі науково-практичні підходи до формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами: *системний, технологічний; педагогічної взаємодії, особистісно-діяльнісний; змістово-процесуальний; задачний; діалогічний; компетентісний; індивідуально-диференціальний; імітаційно-ігровий.*

Системний підхід у організації навчального процесу у закладах вищої освіти, де саме і відбувається формування професійної компетентності майбутніх фахівців, є предметом комплексних досліджень вітчизняних науковців О. Глузмана, С. Гончаренка, В. Семіченко, О. Кустовської, В. Кушніра, Ю. Сурміна. Провідною ідеєю їхніх дослідно-експериментальних пошуків стало положення про те, що особистість сучасного фахівця формується в цілісному педагогічному процесі. Тільки за цієї умови може бути підготовлений фахівець, у якого розвинуто системне бачення навчально-виховного процесу як цілісного явища і є готовність до його реалізації.

Основу *технологічного підходу* до формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами становить єдність педагогічної взаємодії й активної пізнавальної діяльності студентів. Цей підхід дозволяє студентам структурувати навчальний матеріал таким чином, щоб залучити їх до активного процесу пізнання та впливати на всі сфери його особистості, забезпечуючи тим самим їх подальше вдосконалення. Сучасні науковці зазначають, що стан активного суб'єкта педагогічного процесу дозволяє успішно готувати студентів до майбутньої самостійної професійної діяльності з опорою на особисту ініціативу і власні сили та забезпечує йому творчу свободу професійних дій. Технологічний підхід до організації навчання студентів більшості європейських країн та країн Чорноморського регіону дозволяє студентам отримати можливість самостійного формулювання цілей та постановки завдань, планування, організації роботи та прийняття управлінських рішень, контролю та оцінювання одержаних результатів. У ході реалізації творчої взаємодії студентів і викладачів педагогічний процес перетворюється на механізм трансляції професійних знань, вмінь, навичок, загальнолюдських та професійних цінностей.

Провідною ідеєю організації й спрямування навчального процесу у виші до формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами є *педагогічна взаємодія, співробітництво та співтворчість* у системі «викладач – студент». Її сутність полягає у постановці творчого навчального завдання, розв'язання якого передбачає спільне прогнозування, моделювання та розробку шляхів її вирішення, виконання завдань різними підходами та формулювання висновків про ефективність результатів роботи. Психологічна стратегія взаємодії в ході навчального процесу – це включення в оволодіння навчальним матеріалом кожного студента, опора на його особистий досвід.

Педагогічна взаємодія характеризується тим, що на заняттях створюється ситуація психологічного комфорту, можливості пізнавального й емоційного спрямування студента на створення умов для його самовираження й самостійних дій. У цьому контексті кожний студент зобов'язаний усвідомлювати та засвоювати принципи педагогічної взаємодії, які передбачають інтенсивність та розширення обсягів і видів спілкування, психологічний комфорт, який забезпечує саморозкриття особистості, створення індивідуальної програми взаємодії зі студентом. Студенти, які засвоюють принципи педагогічної взаємодії, повинні навчитися встановлювати контакти, налагоджувати продуктивну професійну комунікацію, яка базується на прийнятті один одного, взаємній повазі та довірі.

Особистісно-діяльнісний підхід до формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами полягає у забезпеченні розвитку та саморозвитку особистості студента шляхом виявлення його індивідуальних особливостей як суб'єкта пізнання і предметної діяльності. Особистісно орієнтована освіта базується на визнанні кожним студентом права власного шляху розвитку, зосередженні його уваги на максимальній мобілізації сутнісних сил, відповідях на власні запитання: «До чого я прийшов, які результати отримав та якими зусиллями це досягнуто?». Зміст освіти, засоби і методи структуруються таким чином, що дозволяють студенту виявити вибірковість до предметного матеріалу, його видів та форм. Відповідно до цих цілей розробляються індивідуальні програми (концепції, карти, щоденники), які моделюють дослідницьке мислення; організуються групові заняття на основі діалогу й імітаційно-рольових ігор; навчальний матеріал інтегрується для реалізації методу дослідних проєктів, що виконуються самими студентами.

Провідною ланкою досліджуваного підходу є *особистісно орієнтована ситуація* – ситуація, у якій студент шукає особистісний і професійний сенс, будує образ та модель своєї життєдіяльності, оцінює результати творчого пошуку оптимальних шляхів саморозвитку. Технологія створення особистісно орієнтованої ситуації включає три характеристики: а) ситуація неодмінно діалогічна в різних формах і модифікаціях; б) вона життєво контекстуальна, тобто перебуває у сфері життєдіяльності студента; в) є можливою за умови вільної, творчої, соціально активної діяльності. Таким чином, досвід особистості майбутнього фахівця, складається з досвіду виконання й виявлення ним функцій: вибору, переваги, висловлення своєї думки, визначення цінностей, реалізації автономних життєвих планів. Джерелом досвіду студента є все, що стосується сфери спрямованості його особистості: мотиви, інтереси, потреби, цілі.

Основою *змістово-процесуального підходу* до формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами є узгодженість змісту й організаційних форм, методів і засобів педагогічної взаємодії, спрямованих на формування активної пізнавальної діяльності студента. Змістово-процесуальний підхід поєднує в собі навчальну інформацію й елементи процесу її засвоєння, що дозволяє стимулювати активну пізнавальну позицію студентів та цілеспрямовану роботу з розвитку професійних властивостей і якостей їх особистості. Цей підхід дозволяє структурувати навчальний матеріал таким чином, щоб залучити студентів до активного процесу пізнання та впливати на мотиваційну, пізнавальну, емоційно-вольову й психофізіологічну сферу їх особистості, тим самим забезпечуючи процес професійного зростання. Цей підхід, як і технологічний, дозволяє структурувати навчальний матеріал у такий спосіб, щоб залучити студентів до активного процесу пізнання та впливати на всі сфери його особистості, забезпечуючи тим самим їх подальше професійне зростання. Становище діяча, активного учасника педагогічного процесу дозволяє успішно готувати студентів до самостійної професійної діяльності з опорою на особисту ініціативу та власні сили і надає їм свободу професійної діяльності.

Змістово-процесуальний підхід змінює існуючу ситуацію, коли студентів орієнтують на засвоєння певного обсягу знань, який ніяк не співвідноситься з їхньою майбутньою професійною діяльністю. Стереотип поведінки, який склався у закладі вищої освіти, вони переносять на самостійну професійну діяльність.

Задачний підхід до формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами передбачає уведення до змісту навчальної інформації таких завдань, які активізують мисленнєві процеси студентів, закріплюють у них вміння оперувати теоретичними знаннями у практичних ситуаціях, користуватися ними при вирішенні навчальних задач, осмислювати і бачити їх прикладний характер у професійній діяльності. Задачний підхід до навчання у закладах вищої освіти ґрунтується на тому факті, що засвоєння навчального (предметного) матеріалу відбувається за допомогою розв'язання спеціальних навчально-дослідницьких задач. При цьому важливо зауважити, що змістом навчання є не тільки фундаментальні освітні об'єкти, а й види й способи освітньої діяльності, насамперед дослідницької. Навчально-дослідницька задача є одним з інструментів перетворення нових знань на елемент практики, найпростішою моделлю якої вони є. Засвоюючи певні поняття, теоретичні положення, які пропонуються студентам у вигляді мисленнєвої задачі, студенти відчують потребу в дії. Задачний підхід до навчального процесу в закладі вищої освіти забезпечує: перетворювальне відтворення зв'язків між теоретичними положеннями, варіативне відтворення навчального матеріалу з постановкою різноманітних цілей, використання знань у подібних і творчих ситуаціях, систематизацію, самостійний пошук доказів та відповідей на поставлені запитання. Задачний підхід до навчання сприяє прискоренню адаптації студентів до професійної діяльності. Адаптаційні процеси у цьому випадку можуть бути зрозумілі, якщо «ідеальні устремління» особистості співвідносяться з увлеченнями щодо певного способу професійної поведінки при зіставленні того, що думають студенти про себе та свою професію, з тим, що вони реально можуть привнести у практичну діяльність.

Діалогічний підхід до формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами передбачає включення

у навчальний процес вишу гіпотез, питань, моделей, створення образу – питання, образу – варіанта, які розхитують уявлення – штампи, виступають інструментом створення наочних образів суперечностей, парадоксів, труднощів. Цей підхід до навчального процесу реалізується за допомогою питань і розмірковувань у формі діалогу, що сприяє пошукам студентів у власному розв'язуванні проблемної задачі. Отже, діалогічний підхід до навчання є орієнтацією навчально-пізнавальної діяльності на часткове відтворення послідовності розмірковувань, методів пошуку і вирішення поставлених проблем. Під час діалогічного навчання забезпечується рівність викладача і студентів у діях, думках, висновках. Стає дуже важливим навчити студентів бачити навчальну проблему, шляхи її вирішення, активно включатися в ситуацію діалогу.

Компетентнісний підхід у формуванні готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами у закладах вищої освіти України у наш час є провідним в організації підготовки спеціалістів. Компетентнісний підхід розглядається як пріоритетна орієнтація навчання на реалізацію цілей освіти: навченість, самовизначення, самоактуалізацію, соціалізацію і становлення творчої індивідуальності майбутніх фахівців-педагогів [Л.В. Кондрашова, 2007, с. 122]. Зміст компетентнісного підходу поєднує ті здатності майбутнього фахівця, які забезпечують результативність професійних дій, фундаментальних і спеціальних знань, навчальні вміння та навички, засоби мислення і відповідальність за рішення, дії особистості.

При структуруванні змісту освіти на основі компетентнісного підходу важливо дотримуватися пропорцій фундаментального і прикладного знання з адаптацією навчання до конкретних соціально-психологічних особливостей студентів. Дуже важливо не допустити зрушення особистісних мотивацій з істинних цінностей на абстрактну затребуваність, нівелювання особистісної гідності і якостей майбутніх фахівців. Компетентнісний підхід дозволяє впроваджувати таку модель вищої освіти, яка б знайомила майбутнього фахівця з основами системного розуміння соціально-професійної реальності та прикладною стороною наукового знання. Упровадження цієї моделі сприятиме підвищенню професійної значущості знань і використанню їх як інструмента практичної дії.

Компетентнісний підхід забезпечує створення культури знань, освіченості серед студентів, сприяє розвитку в них бачення соціальних стратегій, постановку перспектив особистісного зростання і професійного становлення. Формування в майбутніх спеціалістів основних конструктів: компетентності, компетенцій і професійних якостей їх особистості є неможливим без індивідуалізації навчального процесу у вищій школі.

Індивідуально-диференціальний підхід до формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами є основою їх творчої підготовки. Індивідуалізація навчання виступає процесуальною стороною навчального процесу. Особливістю навчального процесу у закладі вищої освіти є комбінування індивідуального підходу з колективними і груповими формами навчальної роботи. Як засвідчує практика, недооцінка індивідуалізації навчання або виключення з дидактичної технології колективних і групових форм роботи може негативно позначитися на рівні професіоналізму майбутніх фахівців. Сьогодні індивідуальний підхід розглядається як форма спілкування викладача і студента, коли педагогічний вплив спрямований на надання допомоги майбутньому фахівцю у виявленні власної індивідуальності, розвитку здатностей та уміння у різноманітних ситуаціях знаходити свій індивідуальний стиль діяльності [Л.В. Кондрашова, 2007, с. 125].

Індивідуально-диференціальний підхід стимулює реалізацію потенційних можливостей студентів і сприятливо впливає на їх пізнавальну діяльність та професійне становлення. Головне правило індивідуального підходу полягає в тому, щоб залучення студентів до активної діяльності забезпечувало виявлення і розвиток їх здібностей та можливостей, закріплення професійно значущих якостей їх особистості. Сутність індивідуально-диференціального підходу полягає в тому, щоб допомогти майбутньому фахівцеві розкрити для самого себе та оточуючих своє власне, особливе, що в ньому приховане. Пошук себе в обраній професійній сфері, формування педагогічних здатностей, оволодіння професією є суто індивідуальним процесом. Викладач закладу вищої освіти виступає в ролі консультанта, активного помічника, але особлива увага кожного студента має бути зосереджена на власних зусиллях, які забезпечують його професійне зростання.

Призначення індивідуально-диференціального підходу, підкреслює румунський науковець Пауль Шербан Агачі, полягає в тому, щоб допомогти майбутньому фахівцеві знайти себе в обраній професії, наблизитися до розуміння своїх професійних можливостей і здатностей, навчитися використовувати їх продуктивно та творчо в практичній діяльності. Науковець підкреслює, що індивідуальний підхід до вишівського навчання забезпечує використання методів, які впливають на окрему особистість з урахуванням її особливостей і можливостей, створення умов, які сприяли б розвитку професійних якостей, набуттю необхідних знань, умінь, реалізації потреб та інтересів майбутніх педагогів [П.Ш. Агачі, 2016, с. 9].

Орієнтація вишівського навчання на особистість студента обумовлює необхідність *імітаційно-ігрового підходу* до формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами. Ігрові форми і методи в підготовці майбутніх фахівців соціономічної сфери дозволяють оптимально врахувати вимоги щодо обраної студентами спеціальності, створити ситуації, включаючись у які, вони будуть оволодівати мистецтвом швидко й ефективно вирішувати професійні завдання, здобувати навички культури спілкування, розвивати творче мислення.

Реалізація імітаційно-ігрового підходу до навчання забезпечує заміну традиційної технології більш раціональною та ефективною, основу якої утворює імітаційно-ігрове моделювання. Імітаційно-ігрова діяльність стимулює творчість студентів. Приймаючи на себе рольове завдання, вони не тільки користуються засобами спілкування, але й прогнозують ігрові дії, перевтілюються, імпровізують, творять. Імітаційно-ігровий підхід в організації навчальних занять забезпечує емоційне та інтелектуальне середовище в студентській аудиторії, атмосферу психологічного комфорту для кожного студента, а саме: психологічну захищеність кожного учасника, коли виконуваним ним ігрові ролі не знижують соціального статусу, не викликають почуття професійної безнадійності та дискомфорту; перспективу професійного зростання, усвідомлення залежності між якістю виконання ігрової ролі та успішністю професійного становлення; формування позитивної установки на імітаційно-ігрову діяльність, самостійність, творчість; включення студентів у систему стосунків, побудованих на педагогічній взаємодії, співробітництві та співтворчості, що забезпечує кожному свободу дій, активність у імітаційно-ігровій ситуації; реалізацію рефлексивних та емпатійних процесів, що дозволяють керувати емоціями і станом учасників імітаційно-ігрової діяльності, виявляти гнучкість, сприймати учасників такими, якими вони є, не нав'язуючи чужого підходу до виконання навчальної ролі.

Імітаційно-ігровий підхід до навчання містить умови для підготовки творчого й активного, здатного бачити перспективу, формулювати проблему, ставити і самостійно вирішувати її, реалізовувати стратегію професійної діяльності та техніку комунікативної поведінки фахівця соціономічної сфери.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок. Отже, організація освітньої діяльності на основі єдності *системного, технологічного, педагогічної взаємодії, співробітництва та співтворчості, особистісно-діяльнісного; змістово-процесуального, задачного, діалогічного, компетентісного, індивідуально-диференціального та імітаційно-ігрового* підходів передбачає: системне вивчення науково-педагогічними працівниками закладів вищої освіти України дослідницького досвіду студентів і диференціацію цього досвіду за ступенем виразності різних його компонентів (когнітивного, діяльнісного, аксіологічного); конструювання системи навчально-дослідницьких завдань, орієнтованих на поетапне збагачення індивідуально-професійного досвіду студентів; пошук оптимальних методів, прийомів, форм організації навчально-професійної діяльності студентів; моделювання навчальних ситуацій, при розв'язанні яких студенти оволодівають новими знаннями й способами дій.

Інтеграція презентованих вище науково-практичних підходів до процесу професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери у системі вищої освіти України реалізується в практичній діяльності через обрання відповідних змісту завдань, підбору методів, прийомів, форм і засобів навчання. Саме їх застосування в освітньому процесі стане значним потенціалом для підвищення ефективності професійної підготовки фахівців соціономічної сфери у закладах вищої освіти України і, особливо, у формуванні їх готовності до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами.

Список використаної літератури

- Агачи, П.Ш. (2016). Проблемы совместительства в университете. *Высшее образование сегодня*, 3 (31), 8–15.
- Біла, О.О. (2014). *Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до проектування професійної діяльності* (Дис. д-ра пед. наук). Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського. Вінниця.
- Браніцька, Т.Р. (2018). *Конфліктологічна культура фахівців соціономічних професій*. Вінниця: Нілан ЛТД.
- Буркова, Л.В. (2011). *Теоретико-методологічні засади застосування інноваційних технологій у підготовці фахівців соціономічних професій у вищій школі* (Дис. д-ра пед. наук). Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Київ.
- Глузман, А.В. (1998). *Профессионально-педагогическая подготовка студентов университета: теория и опыт исследования*. Киев: Поисково-издательское агентство.
- Даллакян, А.М. (2013). Формирование профессиональной компетентности студентов в процессе непрерывной педагогической практики. *Модернизация непрерывной практики и внедрение механизмов организации в системе высшего педагогического образования*, 328–333.
- Калаур, С.М. (2018). *Система професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до розв'язання конфліктів у професійній діяльності* (Дис. д-ра пед. наук). Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль.
- Кондрашова, Л.В. (2007). *Процесс обучения в высшей школе*. Кривой Рог: КГПУ.
- Корнешук, В.В. (2010). *Теорія і практика формування професійної надійності майбутніх спеціалістів соціономічної сфери діяльності* (Автореф. д-ра пед. наук). ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського». Одеса.
- Пришляк, О.Ю. (2021). *Теорія і методика формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій* (Дис. д-ра пед. наук). Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль.
- Сапожников, С.В., Довев, М. (2021). Теоретичні проблеми формування моральних цінностей учнівської молоді в реаліях сьогодення. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*, 2 (22), 121–127.
- Hlushak, O., Semenyaka, S., Proshkin, V., Sapozhnykov, S., Lytvyn, O. (2020). The usage of digital technologies in the university training of future bachelors (having been based on the data of mathematical subjects). *CEUR Workshop Proceeding*, 2643, 210–224.

References

- Agachi, P.S. *Problemy sovместitelstva v universitete* [Problems of part-time work at the university]. *Vyshchee obrazovanie segodnia* [Higher education today], 2016, Vol. 3 (31), pp. 8–15. (In Russian).
- Bila, O.O. (2014). *Teoriia i metodyka pidhotovky maibutnix fakhivtsiv sotsionomichnoi sfery do proektuvannia profesiinoi diialnosti*, Dokt. Diss. [Theory and methodology of preparation of future specialists of socio-nomical field for projecting professional activity, Doct. Diss.]. Vinnytsia, 510 p. (In Ukrainian).
- Branitska, T.R. (2018). *Konfliktolohichna kultura fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii* [Conflictological culture of specialists in socio-nomical occupations]. Vinnytsia: Nilan LTD Publ., 462 p. (In Ukrainian).
- Burkova, L.V. (2011). *Teoretyko-metodolohichni zasady zastosuvannia innovatsiinykh tekhnolohii u pidhotovtsi fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii u vyshchii shkoli*, Dokt. Diss. [Methodologically-theoretical principles of application of innovative technologies in preparation of specialists of socio-nomical occupations at higher school, Doct. Diss.]. Kyiv, 582 p. (In Ukrainian).
- Dallakyan, A.M. *Formirovanie professionalnoi kompetentnosti studentov v protsesse nepreryvnoi pedagogicheskoi praktiki* [Formation of students' professional competence in the continuous teaching practice process]. *Modernization of continuous practice and the introduction of organization mechanisms in the system of higher pedagogical education*, pp. 328–333. (In Russian).
- Gluzman, A.V. (1998). *Professionally-pedagogicheskaiia podgotovka studentov universiteta: teoriya i opyt issledovaniia* [Vocational and pedagogical training of university students: theory and research experience]. Kyiv, Poiskovo-izdatelskoye agentstvo Publ. 251 p. (In Russian).

Hlushak, O., Semenyaka, S., Proshkin, V., Sapozhnykov, S., Lytvyn, O. The usage of digital technologies in the university training of future bachelors (having been based on the data of mathematical subjects). *CEUR Workshop Proceedingsthis*, 2020, vol. 2643, pp. 210–224. (In English).

Kalaur, S.M. (2018). *Systema profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv sotsialnoi sfery do rozviazannia konfliktiv u profesiinii diialnosti*, Dokt. Diss. [The system of professional training of future specialists of the social sphere for the resolution of conflicts in professional activities, Doct. Diss.]. Ternopil, 776 p. (In Ukrainian).

Kondrashova, L.V. (2007). *Protsess obucheniiia v vyhcshei shkole* [The learning process in higher education institution]. Kryvyi Rih, Kryvyi Rih State Pedagogical University Publ. 318 p. (In Russian).

Korneschuk, V.V. (2010). *Teoriia i praktyka formuvannia profesiinoi nadiinosti maibutnikh spetsialistiv sotsonomichnoi sfery diialnosti*, Avtoref. diss. doct. ped. nauk [Theory and Practice of Professional Reliability Development of the Would-be Specialists in Socionomic Sphere, Abstract doct. ped. sci. diss.]. Odesa, 41 p. (In Ukrainian).

Pryshliak, O.Yu. (2021). *Teoriia i metodyka formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii*, Dokt. Diss. [Theory and Methods of Formation of Intercultural Competence of Future Specialists of Socionomic Professions, Doct. Diss.]. Ternopil, 560 p. (In Ukrainian).

Sapozhnykov, S., Dovev, M. Theoretical issues of formation of moral values of student youth in today's realities. *Bulletin of Alfred Nobel University. Series "Pedagogy and Psychology"*, 2021, Vol. 2 (22), pp. 121-127. (In Ukrainian).

SCIENTIFIC AND PRACTICAL APPROACHES TO THE FORMATION OF READINESS OF FUTURE SPECIALISTS IN THE SOCIONOMIC SPHERE FOR THE SOCIAL SUPPORT FOR PARENTS OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS

Sapozhnykov Stanislav, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Innovative Technologies on Pedagogics, Psychology and Social work Department, Alfred Nobel University, Dnipro
E-mail: sapozhnykov70@gmail.com

ORCID: 0000-0001-6674-7631

Teplytska Alina, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Natural and Scientific Preparation, International Humanitarian and Pedagogical Institute Beit-Chana, Dnipro
E-mail: dafna77al@yahoo.com

ORCID: 0000-0002-5276-0891

DOI: 10.32342/2522-4115-2022-2-24-9

Keywords: future specialists in the socionomic sphere, formation of readiness, higher education system, social support, children with special needs, approach, higher education institution.

The article is devoted to the analysis of the system of preparation and formation of the readiness of future specialists in the socionomic sphere for professional activity. The aim of the article is to define and analyse scientific and practical approaches (systemic, technological, pedagogical interaction, cooperation and co-creation, personality-activity, content-procedural, task-oriented, dialogic, competence-based, individual-differential, and simulation-gaming ones) to the formation of a special type of readiness of future specialists in the socionomic sphere namely for providing the social support for parents of children with special needs.

The research tasks are the highlighting and analysis of scientific and practical approaches to the formation of the readiness of future specialists for professional activities, covered in the primary sources and in the advanced practice of higher educational institutions, as well as their specification in accordance with the features of the activities of specialists in the area of social support for parents of children with special needs.

The research used theoretical methods, in particular, analysis, synthesis, generalization, interpolation and modelling, which made it possible to single out and describe the system of working in higher educational institutions for the readiness formation of future specialists in the socionomic sphere for providing the social support for parents of children with special needs.

It has been emphasized that today in higher education there is an approach that orients future specialists to the transfer of this function to other social institutions. This situation does not contribute to the formation of the appropriate level of motivation and ability to energetically engage in their own professional activities, and the capacity to adequately self-assess professional actions in future specialists in the socio-economic sphere. Therefore, the educational process in Ukrainian higher education should ensure the creation of a cult of knowledge and scholarship among students, which will contribute to the development of their vision of social strategies, setting perspectives for personal growth and professional development.

The formation of the basic constructs of future specialists such as competence, competencies and professional qualities of their personality is impossible without the individualization of the educational process in higher education. The article states that the integration of the above-presented scientific and practical approaches to the formation of a certain level of readiness in future specialists in the higher education system of Ukraine is realized in practical activities via the selection of the appropriate content of tasks, methods, techniques, forms and teaching tools. Their application in the educational process will be significant potential for increasing the effectiveness of learning in Ukrainian higher educational institutions, especially, in shaping the readiness of future specialists in the socio-economic sphere for the social support for parents of children with special needs, their logical thinking and intuition.

It has been emphasized that the main task of modern education and vocational preparation in the higher education system is the development of the creative potential of future specialists capable of transforming society and creating new forms of social life, and non-standard performance of their own professional functions.

It has been concluded that the mentioned approaches such as systemic, technological, pedagogical interaction, cooperation and co-creation, personality-activity, content-procedural, task-oriented, dialogic, competence-based, individual-differential, and simulation-gaming ones make it possible to form a high level of readiness of future specialists in the socio-economic sphere, provided that they are introduced into the educational process in the complex.

Одержано 14.09.2022.